ÎNVĂȚAREA EXTINSĂ ȘI EXTRACURRICULARĂ: INSTRUMENTUL EUROPEAN PENTRU ȘCOLI

Liliana POSȚAN,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”,
mun. Chișinău, Republica Moldova
ORCID ID: 0000-0002-3231-3496
E-mail: cercetareim@gmail.com

Rezumat: *Problema de cercetare a acestui studiu se referă la funcțiile educației și învățământului extrașcolar în Moldova și în Europa. Constatăm că, practicile regionale și europene în domeniul educației extrașcolare sunt mai puțin împărtășite, sintetizate sau diseminate, comparativ cu cele ale învățământului primar, gimnazial, liceal. Oferim o perspectivă atributivă și circumstanțială a funcțiilor educației etrașcolare.*

Cuvinte-cheie: *educație extrașcolară, funcțiile educației extrașcolare, Rețeaua Eurydice, Instrumentul european pentru școli*

EXTENDED AND EXTRACURRICULAR LEARNING: THE EUROPEAN TOOLKIT FOR SCHOOLS

Abstract: *The research problem of this study refers to the functions of education and extracurricular education in Moldova and in Europe. We find that regional and European practices in the field of extracurricular education are less shared, synthesized or disseminated, compared to those of primary, secondary and high school education. We offer an attributive and circumstantial perspective of the functions of extracurricular education.*

Keywords: *Extracurricular education, functions of extracurricular education, Eurydice Network, European Tool for Schools*.

Politicile și strategiile în domeniul educației, de generație recentă, pe de-o parte, și cercetările au fundamentat învățarea continuă, învățarea și educația pe parcursul vieții, caracterul incluziv al educației, ștergerea hotarelor certe între formele educației formală, nonformală, informală, echilibrarea învățării cu muncă, activitatea ludică, personală, cea de creație.

Concepții ca societatea cunoașterii, cetate educativă, orașe care învață sintetizează particularizarea învățării și educației extrașcolare, învățării la locul de muncă, în comunitate etc., realizate dintr-o perspectivă a circumstanței de loc sau timp. Specificul circumstanțial al modalității de organizare a educației și învățării, în raport cu caracterul absolut al educației, se referă mai degrabă la determinanți, care desfăşoară, amplifică, specifică, particularizează, individualizează, aprofundează educația.

Problema de cercetare a acestui studiu se referă la funcțiile educației și învățământului extrașcolar în Moldova și în Europa.

Caracterul atributiv și circumstanțial al funcțiilor unui sistem, subsistem, organizație sau post de muncă sugerează o metodologie sintactică de analiză, ce specifică construcțiile formale și legătura, relațiile de alcătuire, îmbinare a componentelor structurale.

Printre definițiile explicative ale funcției, găsim și definirea funcției ca „ *operație care, prin aplicare asupra unui argument îi conferă acestuia o valoare corespunzătoare*.” (DEX)

Argument → Valoare corespunzătoare
Termen regent → Termen dependent
Sistem, subsistem, organizație, post → Funcție

Fig. 1. *Caracterul atributiv și circumstanțial al funcțiilor*

Funcția generală a educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova este specificată în raport cu educația generală ca „*complementară* procesului educaţional desfăşurat în instituţiile de învăţământ” [1]. Această abordare a educației extrașcolare menține statu quo secundar, de completare, atribuit procesului de educație extrașcolară în anii 70 ai secolului trecut. Comparativ cu acea perioadă, educația extrașcolară a fost scoasă de sub presiunea funcției sale ideologice.

Practicile regionale și europene în domeniul educației extrașcolare sunt mai puțin împărtășite, sintetizate sau diseminate, comparativ cu cele ale învățământului primar, gimnazial, liceal. O sursă de informare este Rețeaua Eurydice „care oferă o sursă vastă de informații comparabile în ceea ce privește sistemele și politicile

europene din domeniul educației, precum și o varietate amplă de analize comparative pe diferite teme referitoare la sistemele educaționale. Rețeaua susține cooperarea europeană bazată pe date concrete în domeniul educației și al învățării pe tot parcursul vieții. În prezent, Eurydice cuprinde 42 de unități naționale, având sedii în toate cele 38 de țări participante la programul Erasmus+" [10].

Rețeaua Eurydice, reflectă aspecte ale educației extrașcolare în rapoartele privind Educaţia Fizică şi Sportul la şcoală în Europa şi Educaţia artistică şi culturală în şcoala europeană [5, 6].

În Raportul Educaţia Fizică şi Sportul la şcoală în Europa (2015) se menționează că, „activitățile fizice și sportive extracurriculare sunt răspândite pe larg în Europa. Activitățile extrașcolare. Desfășurate în afara orarului școlii, cum sunt competițiile sau activitățile pentru sănătate. Se organizează cu scopul de a face activitățile de educație fizică mai *accesibile* și mai *atractive* pentru tineri. Principalul lor scop este de a *extinde sau a completa* activitățile de educație fizică care se desfășoară în perioada programului școlar. Activitățile fizice extracurriculare sunt organizate la nivel național, regional, local și, mai ales, la nivelul școlii. Activitățile extracurriculare sunt oferite tuturor elevilor, inclusiv celor cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale." [2, p. 3]

Studiul „Educaţia artistică şi culturală în şcoala europeană", publicat de reţeaua Eurydice, prezintă informaţii recente, complete şi comparabile referitoare la politica educaţiei artistice în 30 de ţări europene. „Este oferită o imagine detaliată a scopurilor şi obiectivelor educaţiei artistice, structurarea sa, organizarea de activităţi extracurriculare precum şi iniţiative pentru dezvoltarea unor astfel de şcoli educaţionale. Sunt incluse informaţii despre evaluarea elevilor şi educaţia profesorilor în domeniul artelor, reformele planificate în acest domeniu. După cum este relevat de către obiectivele de învăţare, educaţia artistică are potenţialul de a *dezvolta* la elevi nu numai toate aspectele ce au legătură cu *creativitatea,* dar de asemenea diferite *aptitudini personale şi sociale*." În Studiu se menționează că, pentru a culege roadele, educaţia artistică trebuie să depăşească anumite provocări, cum ar fi nivelul redus de ore de predare, în special la învăţământul secundar inferior, si dificultăţi specifice legate de evaluare. Crearea de parteneriate între lumea artelor şi şcoli pare a fi o cale bună de urmat pentru a depăşi aceste dificultăţi şi la un nivel mai general, de a promova educaţia artistică în şcoli" [3, p.1].

Obiectivele generale ale educaţiei artistice sunt per ansamblu, destul de similare în rândul ţărilor: toate sau aproape toate menţionează „aptitudini artistice, cunoaştere şi înţelegere", „aprecierea critică", „moştenirea culturală", „exprimarea/- identitatea individuală", „diversitatea culturală" şi „creativitatea" drept obiective. Destul de surprinzător este faptul că obiectivul „educaţia artistică şi învăţarea permanentă" este menţionat doar în 15 curriculum-uri. În marea majoritate a ţărilor, educaţia artistică are ca scop şi *dezvoltarea personală şi emoţională* deoarece promovează aptitudinile sociale şi auto împlinirea prin dezvoltarea plăcerii artistice şi a satisfacţiei [Ibidem, p.2].

Alt instrument European, care face referință la practicile de educație extrașcolară, la nivel european este Setul european de instrumente școlare „care oferă idei concrete pentru îmbunătățirea colaborării în interiorul școlilor, între școli și în afara școlilor, pentru a-i ajuta pe copii și pe tineri să aibă succes în activitatea școlară. Este rezultatul unei activități care se desfășoară la nivelul Uniunii Europene începând din 2011 în legătură cu părăsirea timpurie a școlii. Scopul setului de instrumente este de a sprijini schimbul și transferul de bune practici și de experiență între cadrele didactice și factorii de decizie [7].

Setul european de instrumente școlare prezintă educația extrașcolară ca învățare extinsă și extracurriculară. „Activitățile educaționale extracurriculare și extrașcolare pot prezenta fie o componentă academică puternică, fie o structură de dezvoltare și învățare mai informală. Atunci când sunt compatibile și coerente cu obiectivele educaționale, aceste activități pot furniza oportunități suplimentare pentru tineri, care astfel au ocazia să „strălucească", și pot crește motivația și simțul apartenenței la școală, care în alte condiții nu ar exista. Activitățile educaționale extracurriculare și extrașcolare ar trebui să fie concepute pentru a *completa programa școlară* și pentru a *maximiza participarea elevilor și incluziunea socială*. Acestea pot fi dezvoltate în cooperare cu părinții, cu organizații, servicii și ONG-uri locale și cu implicarea voluntarilor din comunitate" [8].

Această platformă electronică pune în valoare funcția *incluzivă* a educației extrașcolare „Activitățile extrașcolare s-au dovedit a fi benefice pentru elevii aflați în situații de risc, înregistrându-se o scădere semnificativă a ratelor de abandon școlar. Studiile actuale demonstrează că participarea și sentimentul de asumare în cadrul unei activități extrașcolare sunt uneori greu de obținut pentru cei mai

vulnerabili elevi, dar satisfacțiile pentru implicarea în aceste activități a elevilor aflați în situații de risc par a fi mai mari decât pentru alte activități".

Activitățile extrașcolare la nivel european *garantează elevilor timp suplimentar pentru învățare și posibile oportunități în afara clasei.* Activități desfășurate după orele de curs, precum cluburile pentru învățare și pregătirea temelor, activitățile în biblioteci, sprijinul și activitățile academice sau neacademice oferite în timpul weekendurilor sau vacanțelor școlare și programele de mentorat și meditații în școală și în afara acesteia, *stimulează învățarea sau oferă sprijin pentru teme.*

Precum există confuzii asupra aplicării și definirii în documentele de politici, normative, metodologice a noțiunilor educație nonformală, educație extrașcolară, educație extracurriculară, tot așa creează confuzii și aplicarea noțiunilor *funcții, sarcini, roluri*.

Din perspectiva structuralistă și a teoriei sistemelor, funcţia ne apare ca un atribut (sau complex de proprietăţi) esenţial al unui sistem (sau subsistem), care se exercită, în condiţiile raportării sale la alte sisteme (sau elemente ale acestora), operație care, prin aplicare asupra unui sistem/subsistem îi conferă acestuia o valoare corespunzătoare. Astfel, determinarea funcțiilor educației extrașcolare apare ca o operație esențială pentru a-i conferi valoarea corespunzătoare.

Am stabilit un referențial din trei dimensiuni pentru identificarea funcțiilor educației extrașcolare:

1. Sistemul educațional (funcție complementară, de extindere, de reducere a abandonului școlar, de creștere a accesibilității învățării și a socializării)

2 Beneficiarii educației extrașcolare, copii și tineri între 5-19 de ani (de dezvoltare a intereselor, de socializare, de dezvoltare personală, emoţională, socială, vocațională)

3. Domeniile educației extrașcolare (funcții specifice domeniilor Cultură și Societate, Arte, Știință.Tehnică. Tehnologii, Sport, Turism și Agrement).

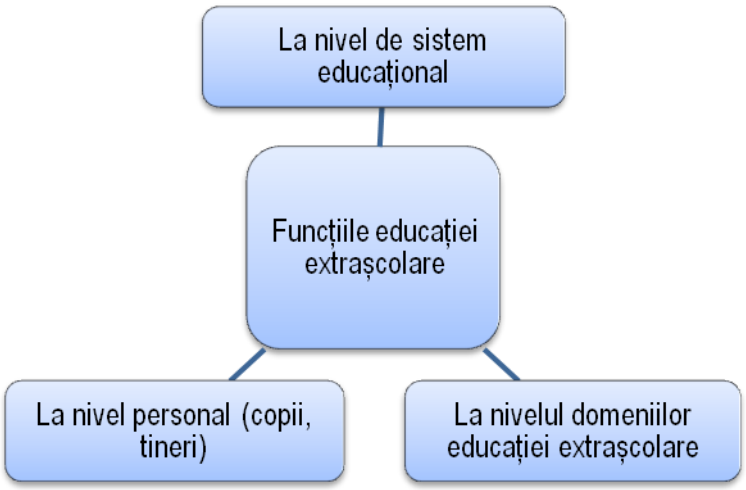

Fig. 2. *Dimensiuni pentru identificarea funcțiilor educației extrașcolare*

În documentele de politici și curriculare privind educația extrașcolară în Moldova găsim următoarele referințe cu privire la funcțiile educației extrașcolare:

„Poziționarea socială a educației extrașcolare constau în aceea că, prin funcțiile sale, ea urmărește stabilirea unui echilibru dinamic între personalitate și societate, condiție indispensabilă atât pentru existența și dezvoltarea societății, cât și a fiecărui individ în parte” [4, p. 30].

Educația și învățământul extrașcolar al elevilor reprezintă un sistem (subsistem) educational și realizează aceleași funcții generale, ca și educația formală, însă într-o formă specifică, asumându-și unele funcții complementare, extinse sau contextuale [Ibidem, p.83].

Funcțiile educației extrașcolare sunt determinate de oscilațiile afilierii educației extrașcolare la educația formală sau educația nonformală: raportată la educația formală, educația educația extrașcolară are funcțiile generale ale educației, iar raportată la educația nonformală, are funcții de recuperare, complementare și extindere a educației formale.

Altă perspectivă asupra funcțiilor educației extrașcolare e data de perspectivele socială, culturologică, axiologică asupra educației extrașcolare.

În concluzie, funcția de extindere a educației extrașcolare, abordată de către Instrumentul european pentru școli, plasează educația extrașcolară în albia învățării pe parcursul vieții, iar noi am stabilit un referențial din trei dimensiuni pentru identificarea funcțiilor educației extrașcolare: Sistemul educațional (funcție complementară, de extindere, de reducere a abandonului școlar, de creștere a accesibilității învățării și a socializării); Beneficiarii educației extrașcolare, copii și tineri între 5-19 de ani (de dezvoltare a intereselor, de socializare, de dezvoltare personală, emoţională, socială, vocațională); Domeniile educației extrașcolare (funcții specifice domeniilor Cultură și Societate, Arte, Știință.Tehnică. Tehnologii, Sport, Turism și Agrement).

Analiza funcțiilor, cu instrumente lingvistice, structuraliste și ale teoriei sistemelor, a generat o perspectivă atributivă și circumstanțială a funcțiilor educației etrașcolare.

Referințe bibliografice:

1. Codul Educației al Republicii Moldova, Capitolul VII. Articolul 36. Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. nr: 634
2. Eurydice pe scurt. Educaţia Fizică şi Sportul la şcoală în Europa. Disponibil pe: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2038d34a-3adf-421e-9780-
3. Eurydice. Educaţia artistică şi culturală în şcoala europeană. Disponibil pe: https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/4cc49f74-205e-4785-89e4-6490fb589d62
4. Cadrul de referință al și învățământului extrașcolar din Republica Moldova/ Nicolae Bragarenco, Alina Burduh, Marina Cosumov [et al.]; coordonatori generali: Natalia Grîu, Valentin Crudu; coordonator științific: Vladimir Guțu; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: S.n., 2020 – 99 p, p. 30 educației
5. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2038d34a-3adf-421e-9780
6. https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/4cc49f74-205e-4785-89e4â
7. schooleducationgateway.eu

8. https://www.schooleducationgateway.eu/ro/pub/resources/toolkitsforschools/s
9. https://www.schooleducationgateway.eu/ro/pub/resources/toolkitsforschools/subarea.cfm
10. https://publications.europa.eu/resource/cellar/ca1c9501-f7f3-40d5-8a65-